

AMY TAN

IHMEIDEN LAAKSO

Amy Tan

IHMEIDEN
LAAKSO

SUOMENTANUT HANNA TARKKA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Sitaatti Walt Whitmanin runosta *Laulu itsestäni*
Arvo Turtiaisen suomennoksesta

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS
The Valley of Amazement

© AMY TAN 2013
FIRST PUBLISHED IN THE UNITED STATES BY ECCO,
AN IMPRINT OF HARPERCOLLINS PUBLISHERS
TRANSLATION RIGHTS ARRANGED BY SANDRA DIJKSTRA LITERARY AGENCY AND LICHT &
BURR LITERARY AGENCY, DENMARK
ALL RIGHTS RESERVED

SUOMENKIELINEN LAITOS © HANNA TARKKA JA WSOY 2014

ISBN 978-951-0-40603-8
PAINETTU EU:SSA

Sukulaissieluilleni
Kathi Kamen Goldmarkille ja Zheng Caolle

*Juoksubiekkavuodet kiidättävät minua en tiedä minne,
hankeet, politiikka epäonnistuvat, periaatteet taipuvat,
todellisuus ilkkuu ja pakenee minua.
Vain aihe josta laulan, suuri järkähtämätön sielu, ei pakene,
Minuuden ei pidä taipua – siinä lopullinen todellisuus –
joka ennen kaikkea on varma.
Mitä politiikasta, voitoista, taisteluista, elämästä lopulta jää?
Kun ulkokuori murtuu, vainko minuus on varma?*

WALT WHITMAN: »QUICKSAND YEARS»

I

SALAINEN JADEPOLKU

Shanghai
1905 – 1907
Violet

Kun olin seitsemän, tiesin täsmälleen kuka olin: rodultaan, käytökseltään ja puhetavaltaan läpeensä amerikkalainen tyttö, jonka äiti, Lulu Minturn, omisti ainoana valkoisena naisena Shanghaissa ensiluokan kurtisaanitalon.

Äitini antoi minulle nimen Violet pienen orvokin mukaan, jollaista hän oli pikkutyttönä rakastanut varttuessaan San Franciscossa, kaupungissa jonka minä olen nähnyt vain postikorteissa. Opin vihaamaan nimeäni. Kurtisaanit äänsivät sen samalla tavoin kuin shanghailaisen sanan *vyau-la* – sitä käytettiin, kun haluttiin päästä jostakin eroon. *Vyau-la!* *Vyau-la!* kaikui joka paikassa.

Äiti otti itselleen kiinalaisen nimen Lulu Mimi, joka muistutti hänen amerikkalaisnimeään, ja siihen maailmanaikaan kurtisaanitalo tunnettiin Lulu Mimin talona. Hänen länsimaiset asiakkaansa tunsivat sen nimen kirjoitusmerkkien englanninkielisestä käännöksestä: Hidden Jade Path, Salainen jadepolku. Kaupungissa ei ollut toista ensiluokan kurtisaanitaloa, joka olisi palvellut sekä kiinalaisia että länsimaisia asiakkaita, ja monet näistä kuuluivat vauraimpiin ulkomaankauppaa harjoittaviin liikemiehiin. Näin ollen äiti rikkoi jokseenkin siekailemattomasti kummankin maailman tabuja.

Tuo kukkasten talo oli minun koko maailmani. Ikätovereita minulla ei ollut eikä pieniä amerikkalaisia leikkitovereita. Kun olin kuuden

vanha, äiti ilmoitti minut Miss Jewellin tyttökouluun. Koulussa oli vain neljätoista oppilasta, ja kaikki olivat julmia. Joidenkin äidit olivat vastustaneet sitä, että kävin samaa koulua, ja heidän tyttärensä houkuttelivat muut tytöt salaliittoon, jonka tavoitteena oli potkia minut koulusta. Asuin kuulemma talossa, jossa »harjoitettiin paheita», eikä kukaan saisi koskettaa minua, etten tahraisi heitäkin. He kantelivat opettajalle, että muka kiroilin koko ajan, vaikka sitä oli sattunut vain kerran. Pahimmin minua kuitenkin solvasi eräs vanhempi tyttö, jonka hiuksissa oli tyhvät korkkiruuvikiharat. Kun tulin kolmantena päivänä kouluun ja kuljin käytävällä, tyttö asteli rivakasti luokseni ja sanoi opettajan ja nuorempien oppilaitten kuullen: »Sinä puhuit kiinalaista kiinalaiselle kerjäläiselle ja siksi sinäkin olet vinosilmä.» En kestänyt kuulla enää yhtään loukkaavaa sanaa. Tarrasin hänen kiharoihinsa enkä päästännyt irti. Hän alkoi kirkua, ja tunsin miten ainakin kymmenen nyrkkiä nuiji selkääni, yksi sai veren vuotamaan huulesta ja iski irti hampaan, joka oli jo ennenkin heilunut. Sylkäisin hampaan suusta, ja me kaikki tuijotimme hetken lattialla hohtelevaa kulmahammasta, ja sitten puristin dramaattisesti kaulaani ja huusin: »Minut on tapettu!» ennen kuin lyyhistyin lattialle. Yksi tytöistä pyörtyi, ja yllyttäjä ja hänen laumansa pinkaisivat tiehensä hätäntyneen näköisinä. Poimin hampaan – entisen elävän osan minua – ja opettaja paineli kasvojani nenäliinatupolla tyrehtyttääkseen verenvuodon ja lähetti minut sitten rikšalla kotiin ilman ensimmäistäkään lohduttavaa sanaa. Äiti päätti siitä paikasta palkata minulle yksityisopettajan kotiin.

Häkellyksissäni kerroin äidille, mitä olin sanonut sille vanhalle kerjäläiselle: »*Lao huazi*, päästä minut ohi.» Ennen kuin hän selitti minulle, että *lao huazi* oli »kerjäläinen» kiinaksi, en ollut ymmärtänyt, että puhuin englannin, kiinan ja shanghainmurteen sekasotkua. Mutta mistä minä olisin tiennyt, mitä *kerjäläinen* oli englanniksikaan, kun en ollut koskaan nähnyt amerikkalaisvaaria lysähtäneenä seinän viereen, mumi-semassa jotakin alahuuli lerpallaan, herättääkseen minussa sääliä? Ennen kuin menin kouluun, olin käyttänyt outoa kielenparttani vain puhuessani Salaisen jadepolun neljälle kurtisaanille, heidän avustajilleen ja palvelijoilleen. Naisten juoruilu ja keimailu, valitukset ja koettelemukset olivat siirtyneet tavu tavulta korviini ja sitten ulos suustani, ja kun olin puhunut äidin kanssa, kukaan ei ollut huomauttanut, että puheessani olisi ollut jotain vikaa. Sekasotkua pahensi sekin, että äiti puhui myös kiinaa ja hänen avustajansa Kultakyyhky myös englantia.

Minua tytön syyttely jäi vaivaamaan. Kysyin äidiltä, oliko hän puhunut lapsena kiinaa, ja hän vastasi, että Kultakyyhky oli opettanut häntä ankaralla kädellä. Sitten kysyin, puhuinko minä kiinaa yhtä hyvin kuin kurtisaanit. »Sinun kiinasi on monella tapaa parempaa», hän sanoi. »Sinä puhut kauniimmin.» Huolestuin. Kysyin uudelta kotiopettajaltani, puhuiko kiinalainen luonnostaan parempaa kiinaa kuin mihin amerikkalainen voisi ikinä kyetä. Hän vastasi, että kunkin rodun suun, kielen ja huulten muodot sopivat parhaiten sen omaan kieleen, samoin korvat, jotka johdattivat sanat aivoihin. Kysyin, miksi minä sitten osasin puhua kiinaa. Hän vastasi, että opiskelin ahkerasti ja olin harjoittanut suutani niin, että saatoin liikuttaa kieltäni eri tavalla.

Murehdin asiaa pari päivää, kunnes sain loogisen päättelykyvyn turvin määriteltäjä rotuni takaisin kohdalleen. Ensinnäkin, äitini oli amerikkalainen, järkeilin. Isäni oli kuollut, mutta oli päivänselvää, että hänkin oli ollut amerikkalainen, koska minulla oli vaalea iho, ruskeat hiukset ja vihreät silmät. Käytin länsimaisia vaatteita ja tavallisia kenkiä. Jalkojani ei ollut surkastettu ja ahdettu pikkiriikkisiin tossuihin kuin ne olisivat taikinaa. Minua myös koulutettiin, ja opiskelin vaikeita aineita kuten historiaa ja luonnontieteitä – »ja nimenomaan Tiedon itsensä takia», oli kotiopettaja sanonut. Kiinalaistytöille opetettiin yleensä vain käytöstapoja.

Sitä paitsi en ajatellut niin kuin kiinalainen – en kumarrellut pat-saita otsa maata hipoen, en uskonut savua kiemurtaviin suitsukkeisiin enkä haamuihin. Äiti sanoi minulle: »Haamut ovat taikauskoa, joka perustuu kiinalaisten pelkoihin. Kiinalaiset ovat pelokasta väkeä ja siksi niin taikauskoisia.» Minä en ollut pelokas. Enkä minä käyttäytynyt tietyllä tavalla vain siksi että niin oli tehty tuhat vuotta. Minulla oli jenkien kekseliäs luonne, ja osasin ajatella itsenäisesti, niin äiti minulle sanoi. Oli minun ajatukseni, että palvelijoille annettiin nykyaikaiset haarukat ikivanhojen syömäpuikkojen sijaan. Äiti kuitenkin määräsi palvelijat palauttamaan haarukat. Haarukan jokainen piikki oli nimittäin arvokkaampi kuin mitä palvelijat tienasivat vuodessa, ja siksi heille voisi tulla kiusaus myydä haarukat. Kiinalaisilla ei kuulemma ollut samanlaista rehellisyydentajua kuin meillä amerikkalaisilla. Olin samaa mieltä. Jos siis olisin kiinalainen, olisinko sanonut itsestäni näin?

Sen jälkeen kun olin eronnut Miss Jewellin tyttökoulusta, kielsin kurtisaaneja sanomasta minua *Vyau-laksi*. Eivätkä he saaneet enää käyttää minusta sellaisia kiinalaisia hellyttelynimiä kuin »pikkusisko». Sanoin, että minua piti kutsua Viviksi. Violetiksi minua saivat sanoa vain ne, jot-

ka osasivat ääntää nimen virheettömästi, toisin sanoen äiti, Kultakyyhky ja kotiopettaja.

Vaihdettuani nimeni ymmärsin, että voisin tehdä samoin aina kun huvitti kulloisenkin mielialani tai tarkoitukseni mukaan. Pian tämän jälkeen otin käyttöön ensimmäisen lempinimeni, joka oli pelkän sattuman tulosta. Olin ryntäillyt pääsalongissa ja törmännyt palvelijaan, joka kantoi tarjottimella teetä ja pikkupurtavaa, ja se kaikki levisi ympäri lattiaa. Mies huudahti, että olin *biaozi*, pieni tuulenpyörre. Ihastuttava sana. Minä olin Pyörre, joka pyyhälsi läpi Salaisen jadepolun, kuuluisan kurtisaanitalon, pörröinen tumma tukka pilvenä ympärilläni, seurassani kissa, joka jahtasi hiuksistani irronnutta nauhaa. Siitä lähtien palvelijoiden piti kutsua minua englanniksi sanalla Pyörre, josta heidän suussaan tuli »pyy-pyy».

Rakastin kullankarvaista kissaani. Se kuului minulle ja minä sille, enkä ollut kokenut sellaista tunnetta kenenkään muun kanssa – en edes äidin. Kun pidin pentua sylissäni, se hankasi käpäliään mekkoni miehustaan, repi pitsin ja muutti sen sotkuiseksi kalaverkoksi. Sen silmät olivat vihreät niin kuin minunkin, ja ruskean ja mustan kirjavassa turkissa oli kaunis kullankarvainen kiilto. Se hohti kuunvalossa. Äiti antoi sen minulle, kun sanoin toivovani ystävää. Kissa oli aiemmin kuulunut merirosvolle, joka oli antanut sille nimen Carlotta portugalilaisen kuninkaantytären mukaan, tytön jonka hän oli siepannut. Kellään muulla ei ollut merirosvon kissaa, kun taas kenellä tahansa saattoi olla ystävä. Kissa olisi ikuisesti uskollinen, toisin kuin ystävä. Siitä äiti sanoi olevansa varma.

Melkein kaikki pelkäsivät merirosvokissaani. Se kynsi jokaista, joka yritti hätistää sen pois huonekalujen päältä. Se ulvoi kuin haamu, jos se oli jäänyt vangiksi vaatekomeroon. Jos se vaistosi lähestyvissä ihmisissä pelkoa, se pörhisti karvansa ja antoi ymmärtää, että sitä kannattikin pelätä. Kultakyyhky jäähmettyi aina, kun näki Carlottan tassuttelevan häntä kohti. Villikissa oli raadellut hänet pahoin, kun hän oli ollut pieni tyttö, ja hän oli ollut vähällä kuolla vihreään märkäkuumeeseen. Jos joku nosti mirrini syliinsä, se puri heti ja kovaa, ja jos joku silitti sitä ilman minun lupaani, sen kynnet tulivat esiin. Se tappoi seitsemäntoistavuotiaan pojan nimeltä Rehti Fang, joka oli tullut Salaiseen jadepolkuun isänsä kanssa. Olin etsiskellyt Carlottaa ja äkkäsin, että se oli sohvalla. Joku poika oli tielläni ja alkoi höpöttää jotakin kielellä, jota en ymmärtänyt. Ennen kuin ehdin varoittaa koskemasta Carlottaan, hän ojensi kätensä

ja puristi kissaa hännästä, ja kissa painoi kyntensä hänen käsivarteensa ja repi irti neljä veristä iho- ja lihasuikaletta. Poika kalpeni, puri hammas- ta ja pyörtyi, kuolettavasti haavoittuneena. Pojan isä vei hänet kotiin, ja Kultakyyhky ennusti, että hän mitä todennäköisimmin kuolisi, ja myö- hemmin joku kurtisaaneista kertoi, että niin kuolikin, ja mikä sääli, et- tei hän ollut ehtinyt nauttia budoaarin iloista. Vaikka vika oli pojan, pel- käsin, että Carlotta vietäisiin hukutettavaksi.

Minun kanssani Carlotta oli toisenlainen. Kun kannoin sitä sylissä, se oli hellä ja raukea. Yöllä se kehräsi kyljessäni ja aamulla melkein sirkutti. Varasin esiliinantaskuuni aina muutaman makkaranpalan sekä naruun sidotun vihreän papukaijansulan, jolla houkuttelin sen piilosta salongin milloin minkäkin sohvan alta. Kämpälät työntyivät reunan alta, kun se läp- sytti sulkaa. Ryntäilimme kalusteiden labyrintissa, ja kissa loikki pöydille ja tuoleille, kiipesi verhoihin tai seinien alapaneelien päälle – minne ta- hansa vain halusin sen menevän. Salonki oli Carlottan ja minun leikki- paikka, ja tuo leikkipaikka sijaitsi entisessä kummitustalossa, jonka äiti oli muuttanut Salaiseksi jadepoluksi.

Kuulin hänen kertovan ties kuinka monelle länsimaiselle sanomaleh- dentoimittajalle, että hän oli onnistunut hankkimaan paikan lähes ilmai- seksi. »Jos haluaa rikastua Shanghaissa», hän sanoi, »tarvitsee vain käyt- tää hyväkseen ihmisten pelkoja.»

Lulu

Tämä huvila, hyvät herrat, rakennettiin neljäsataa vuotta sitten alun pe- rin kesäkartanoksi Pan Ku Xiangille, rikkaalle oppineelle ja kunnioite- tulle runoilijalle, mutta mistä runouden ansioista häntä kunnioitettiin, sitä ei tiedä kukaan, koska hänen kirjatut ajatuksensa hävisivät savuna ilmaan. Maat ja alkuperäiset neljä rakennusta käsittivät muinoin puolen hehtaarin alueen, kaksi kertaa suuremman kuin nyt. Tukeva kivimuuri on alkuperäinen. Länsi- ja itäsiipi piti kuitenkin rakentaa uudelleen, sillä ne tuhoutuivat salaperäisessä tulipalossa – samoissa liekeissä, jotka nieli- vät oppineen runolliset aivoitukset. Jo neljäsataa vuotta on toistettu sa- maa tarinaa: joku länsisiivessä asuvista jalkavaimoista sytytti palon, ja ru- noilijan itäsiivessä asuva vaimo kuoli tuskasta huutaen liekkien piirittä- mänä. Kuka sen tietää, onko tämä totta? Mutta eihän tarina ole mistään kotoisin, ellei siihen sisälly murhaa tai paria. Vai kuinka?

Kun runoilija oli kuollut, hänen esikoispoikansa palkkasi parhaat kivimiehet veistämään laatan, jonka jalustana oli kilpikonna ja kruununa lohikäärme, nuo korkea virkamiestä kuvastavat kunnian symbolit – vaikkei piirikunnan rekisterissä edes ollut merkintää, että hän olisi joskus ollut korkea virkamies. Siinä vaiheessa kun hänen lapsenlapsenlapsensa oli suvun päämies, muistolaatta oli kaatunut ja lähes kauttaaltaan piikkisten rikkakasvien peitossa. Sää runteli oppineen nimen ja kunnianosoitukset vaivaisiksi naarmuiksi, joita oli mahdotonta lukea. Tuskinpa oppinut tällaista ikuisuutta oli itselleen kuvitellut. Kun jälkeläiset möivät paikan halvalla sata vuotta sitten, alkoi kirous. Vain päivä sen jälkeen, kun heistä yksi oli saanut käteensä kauppasumman, häneen iski polttava kipu, ja hän kuoli siihen paikkaan. Toisen veljen tappoi varas. Poikien lapset menehtyivät kuka mihinkin, eikä yhdenkään kuolinsyy ollut vanhuus. Ostaja toisensa jälkeen kärsi kummallisista vaivoista: jonkun onni kääntyi, joku oli hedelmätön, joku mielenvikainen, mitä milloinkin. Kun näin kartanon ensi kertaa, se oli autio rumilus, piha yhtä köynnöskasvien ryteikköä ja villinä rehottavaa pensasta, kulkukoirille täydellinen paratiisi. Sain talon ja tontin pilkkahinnalla. Sekä länsimaalaiset että kiinalaiset sanoivat, että olin tehnyt typerästi, oli hinta mikä tahansa. Kukaan puuseppä, kivimies tai kuli ei astuisi kummitustalon kynnyksen yli.

No niin, hyvät herrat, mitä itse tekisitte? Antaisitte periksi ja laskisitte, paljonko tuli tappiota? Palkkasin italialaisen näyttelijän – epäsuosioon joutuneen jesuiitan, tumman niin kuin aasialaiset – ja tuo aasialaisuus vielä korostui, kun hän piti hiukset taakse sileiksi nuoltuina samaan tapaan kuin kiinalaiset oopperalaulajat, jotka haluavat tehdä silmistään dramaattisen vinot. Hän sonnustautui feng shui -mestarin kaapuun, ja me palkkasimme poikia levittämään mainoslehtisiä, joissa kerrottiin, että kummitustalon edustalla pidettäisiin markkinat. Pihalla oli ruokakojuja, akrobaatteja, käärmeihmisiä ja musikantteja, harvinaisia hedelmiä ja makeiskone, jolla valmistettiin suolaista toffeeta. Kun feng shui -mestari saapui kantotuolissa kiinalaisen avustajansa kanssa, häntä odotti monisatapäinen yleisö – lapsia hoitajineen, palvelijoita ja riksäkuskeja, kurtisaaneja ja madameja, räätäleitä ja kaiken maailman juorukelloja.

Feng shui -mestari pyysi, että hänelle tuotaisiin pannu, jossa paloi tuli. Hän kaivoi jostain paperikäärön, heitti sen tuleen, päästeli suustaan sekavaa tiibetiläistä mongerrusta ja pirsskotti liekeille riisiviinaa, jotta ne löisivät korkeammalle.

»Nyt astun kirottuun kartanoon», näyttelijä sanoi yleisölle, »ja maa-nittelen runoilijahaamu Panin sieltä pois. Jos en palaa, muistelkaa mi-nua hyvänä miehenä, joka palveli kansaansa oman henkensä uhraten.» Ennustukset kuolemanvaarasta tehoavat aina, kun ihmiset pitää saada uskomaan sepitelmiin. Yleisö seurasi katseellaan, kun hän astui paik-kaan, jonne kukaan muu ei uskaltanut mennä. Viiden minuutin kulut-tua hän tuli takaisin, ja ihmiset alkoivat kuiskia kiihdyksissään. Hän ker-toi löytäneensä runoilijahaamun ateljeen mustepullostä. He olivat käy-neet mitä miellyttävimmän keskustelun haamun sepittämistä runoista ja hänen menneiden aikojen maineestaan. Runoilija oli valittanut, että hä-nen jälkeläisensä olivat liian pian antaneet hänen painua unohduksiin. Monumentista oli tullut sammaloitunut laatta, johon kulkukoirat pissi-vät. Feng shui -mestari lupasi pystyttää runoilijahaamulle edellistä hie-nomman muistolaatan. Runoilijahaamu kiitti ja poistui saman tien kum-mitustalosta liittyäkseen murhatun vaimonsa seuraan.

Näin oli ylitetty ensimmäinen este. Seuraavaksi piti voittaa epäilyt sii-tä, että sekä länsimaisia että kiinalaisia miehiä palveleva seurusteluklubi voisi toimia. Kuka sinne tulisi? Kuten tiedätte, useimmat länsimaalaiset pitivät kiinalaisia älyltään, moraaliltaan ja asemaltaan alempiarvoisina. Vaikutti epätodennäköiseltä, että he suostuisivat polttamaan sikaria tai nauttimaan konjakkia keskenään.

Yhtä lailla kiinalaiset inhoavat ylimielisten ulkomaalaisten tapaa pitää Shanghaita satamakaupunkinaan ja hallita sitä sopimuksillaan ja säädök-sillään. Ulkomaalaiset eivät luota kiinalaisiin. He loukkaavat heitä pu-humalla pidginenglantia, jopa sellaisille kiinalaisille, jotka puhuvat eng-lantia hienostuneesti kuin brittiläinen lordi. Miksi kiinalaiset kävisivät kauppaa miesten kanssa, jotka eivät kunnioita heitä?

Yksinkertaisesti rahasta. Kauppasuhteet ovat heidän yhteinen intres-sinsä, yhteinen kielensä, ja minä autan heitä puhumaan tuota kieltä ilma-piirissä, jossa he pääsevät viimeisistäkin epäilyksistään.

Länsimaisille vieraillemme on tarjolla seurusteluklubi, jossa he voi-vat nauttia kaikesta siitä, mihin ovat tottuneet: biljardista, korttipelistä, parhaista sikareista ja konjakeista. Tuolla nurkassa on piano. Illan päät-teeksi taloomme päätyneet vieraat ryhmittyvät sen ympärille laulamaan kotimaittensa kansallishymnejä ja kaikenlaisia tunteisiin vetoavia laulu-jä. Meillä käy muutamia, jotka luulevat olevansa Caruson sukua. Kiina-laisille vieraille tarjoamme ensiluokan kurtisaanitalon palveluja. Asiak-kaat noudattavat kosiskelun sovinnastapoja. Talo ei ole bordelli, jollai-

siin länsimaalaiset ovat tottuneet. Myös kiinalaisvieraat saavat nyt nauttia ensiluokan kurtisaanitalon länsimaisista erikoisuuksista: biljardista, korttipelistä, laadukkaasta viskistä ja sikareista oopiumin lisäksi, puhumatta-kaan suloisista musikanteista, jotka esittävät vanhoja kuluneita kiinalaislauluja ja rohkaisevat miehiä laulamaan mukana. Kalustuksemme on ylellisempi kuin muissa taloissa. Eron näkee yksityiskohdista, ja koska olen amerikkalainen, sisustamisen taito on minulla veressä.

Ja nyt olemme paikassa, jossa itä kohtaa lännen, Suuressa salongissa, kahden maailman kauppamiesten yhteisellä maaperällä. Kuvitelkaa, miten kiihkeää puheensorinaa kuulemme joka ilta. Täällä on moni luonut omaisuuksia, ja niistä jokainen on saanut alkunsa siitä, että esittelin osapuolet toisilleen, ja he puristivat toistensa kättä ensimmäisen kerran. Hyvät herrat, tämä olkoon opiksi kaikille, jotka haluavat luoda omaisuuden Shanghaissa. Kun sanoo, että idea on mahdoton, siitä tulee mahdoton. Mutta Shanghaissa mikään ei ole mahdotonta. Täällä pitää saattaa yhteen vanha ja uusi, niin sanotusti panna huonekalut uuteen järjestykseen ja saada tilanne näyttämään hyvältä. Kun juonittelee, tulee tulosta. Tervetuloa, kaikki opportunistit! Näiden ovien sisäpuolella tie rikkauksiin avautuu kaikille, joilla on sijoittaa minimissään kymmenentuhatta dollaria tai joilla on vähintään sen arvosta vaikutusvaltaa. Meillä on täällä tietty taso.

Kun kartanon porttia lähestyi, tajusi ensi silmäyksellä, että kyseessä oli hieno talo, jolla oli kunniakas historia. Kaariportissa oli kivistä veistetty laatta, joka sopi Ming-oppineelle; kulmiin oli jätetty vähän jäkälää aitouden merkiksi. Tukeva portti käsiteltiin säännöllisesti punaisella lakalla ja messinkiset helat kiillotettiin. Kahdessa pilarissa oli kummassakin taulu, jossa luki kurtisaanitalon molemmat nimet: oikealla puolella SALAINEN JADEPOLKU, vasemmalla kiinaksi LULU MIMIN TALO.

Kun portista siirtyi etupihalle, olisi voinut kuvitella palanneensa aikaan, jolloin talon isäntänä oli se runoilijahaamu. Puutarha oli pelkistetty ja suhteiltaan klassinen, kalalammikoista muhkuraisiin mäntyihin. Sen perällä kohosi ankarannäköinen talo: kivinen julkisivu oli rapattu arkisen harmaaksi, ja ristikkoikkunoissa oli murtunutta jätää muistuttava yksinkertainen kuvio. Harmaatiilisen katon räystäät kaartuivat ylöspäin, eivät liikaa vaan juuri sen verran, että ne toivat mieleen onnenlepakoiden siivet. Talon edessä oli runoilijan kilpikonnan päällä seisova ja lohikäärmeen kruunaama muistolaatta, joka oli palautettu oikealle paikalleen julistamaan, että oppinut muistettaisiin kymmenentuhatta vuotta.

Mutta kun tuli eteishalliin, Ming-dynastiaan viittaavat merkit olivat poissa. Jalkojen alla oli vahavärein maalattua värikästä maurilaista koristeiltä, ja vastapäinen seinä oli verhottu punaisella sametilla. Kun verhot vedettiin sivuun, eteen avautui »Taivaallisten sulojen palatsi», kuten äiti sitä kutsui. Se oli Suuri salonki, joka oli täysin länsimaalainen. Sellainen oli muoti paremmissa kurtisaanitaloissa, mutta äidin käsitys länsimaisesta muodista oli aitoamerikkalainen ja samalla uskalias. Neljänsadan vuoden kylmänkaiut oli vaimennettu kirjavilla kuvakudoksilla, upottavilla matoilla, lukuisilla matalilla divaaneilla, tukevilla penkeillä, sohvilla, joille pyörtyä, ja turkkilaisilla jalkajakaroilla. Kukatelineiden maljakossa oli pioneja, joiden kukinnot olivat lapsenpäänkokoisia, ja pyöreillä teepöydillä lamppuja, joista lankesi saliin hunajaisen meripihkanvärinen hohde, samanlainen kuin auringon laskiessa. Lipaston norsunluisesta säiliöstä saattoi poimia sikarin ja cloisonné-koristellusta rasiasta savukkeen. Tupsulliset nojatuolit oli topattu niin täyteen, että tuli etsimättä ajatelleeksi niihin istuvien ihmisten pakaroita. Jotkut koriste-esineet olivat kiinalaisten mielestä huvittavia. Esimerkiksi Ranskasta tuodut sinivalkoiset maljakot oli koristeltu kiinalaisia esittävillä kuvilla, mutta hahmojen kasvot olivat Napoleonin ja Josephinen. Ristikkoikkunoita suojasivat raskaat mohairverhot, joita painoivat kohti lattiaa vihreät, punaiset ja keltaiset tupsut ja sormimaiset hapsukoristeet, Carlottan lempilelut. Kattokruunut ja seinälamput valaisivat maalauksia, joissa rusoposkiset, lihaksikkaat, valkovartaloiset roomalaisjumalattaret riehuivat yhtä lihaksikkaiden valkoisten hevosten rinnalla – irvokkaina, kuulin kiinalaismiesten sanovan, sillä heidän silmissään hahmot edustivat elämellisyttä.

Suuren salongin oikealla ja vasemmalla puolella oli ovia, jotka veivät pienempiin, intiimimpiin huoneisiin, ja niiden takana sisäpihojen poikki katettuja käytäviä, jotka veivät oppineen entiseen kirjastoon, ateljeehen ja sukutemppeliin, kaikki suurella taidolla muunnettuja tiloja, joissa liikemiehet isännöivät ystävilleen järjestettyjä illalliskutsuja ja sulavakäyttöiset kurtisaanit viihdyttivät miehiä sydäntäsärkevän koskettavilla lauluillaan.

Suuren salongin perälle äiti oli rakennuttanut kaarevan, matolla peitetyn portaikon, jonka kaide oli käsitelty punaisella lakalla, ja portaat kiipeämällä pääsi kolmelle sametilla vuoratulle parvekkeelle, samanlaisille kuin oli oopperataloissa. Parvekkeilta näki Suureen salonkiin, ja yhdeltä sellaiselta seurasin usein alapuolella jatkuvaa juhlintaa Carlottan kulkiessa kaiteella edestakaisin.

Juhlat alkoivat auringonlaskun jälkeen. Vaunuja ja riksoja saapui läpi yön. Portinvartija Säröinen muna osasi tulijoiden nimet ulkoa, ja vain heillä oli lupa päästä sisään. Tähystyspaikaltani näin, kun väkeä purkautui punaisten verhojen välistä palatsimaiseen huoneeseen. Erotin heti, jos mies oli ensikertalainen. Hän päyili ympärilleen, katsasti huoneen ja pani epäuskoisena merkille, että kiinalaiset ja länsimaalaiset tervehtivät toisiaan ja seurustelivat kohteliaasti keskenään. Länsimaalainen näki ensi kertaa vilauksen kurtisaaneista näiden omassa ympäristössä. Ehkä hän oli aiemmin nähnyt heitä vain kaupungin valtavylyillä vaunuissaan, hattuihinsa ja turkiksiinsa sonnustautuneina. Mutta täällä he olivat miesten ulottuvilla. Kurtisaanille sai puhua ja hymyillä ihastuneena, mutta miehelle ilmoitettiin heti painokkaasti, että koskea häneen ei saanut. Oli elähdyttävää katsella, miten suurta kunnioitusta äiti herätti eri kansallisuksia edustavissa miehissä. Hänellä oli kyky tehdä miehet sanattomiksi siitä hetkestä, kun nämä astuivat salonkiin.

Meidän kurtisaanimme olivat ensiluokan shanghailaistaloissa työskentelevistä tytöistä suosituimpia ja lahjakkaimpia – aistikkaita, viettelevän häveliäitä, kiihottavan saavuttamattomia ja laulajina ja runonlausujina taitavia. Heidät tunnettiin nimellä pilvikaunokaiset. Jokaisen nimessä oli sana *pilvi*, ja se osoitti talon, johon hän kuului. Kun he lähtivät pois – mennäkseen naimisiin, ruvetakseen nunnaksi tai tehdäkseen töitä alemman luokan talossa – pilvi haihtui heidän nimestään. Kun minä olin seitsemän, talossa asuivat Ruusupilvi, Kumpupilvi, Lumipilvi ja oma suosikkini Taikapilvi. He olivat kaikki lahjakkaita. Melkein kaikki olivat tulleet taloon kolme- tai neljätoistavuotiaina ja lähtiessään pois he olisivat kahdenkymmenenkolmen tai -neljän.

Äiti laati säännöt, joita noudattaen he hoitivat toimensa vieraiden kanssa, ja määräsi, minkä verran ansioista ja kuluista kuului talolle. Kultakyyhky valvoi kurtisaanien käytöstä ja ulkomuotoa ja piti huolen, että he elivät ensiluokan kurtisaanitalon tason ja maineen mukaisesti. Kultakyyhky tiesi, miten helppoa oli menettää maine. Hän oli itse ollut aikansa suosituimpia kurtisaaneja, kunnes asiakas löi häneltä etuhampaat irti ja mursi puolet kasvojen luista. Siinä vaiheessa kun hän oli parantunut, kasvot aavistuksen vinoiksi jääneinä, muut kaunokaiset olivat vieneet hänen paikkansa, eikä hän mahtanut mitään sille, että ihmiset päättelivät hänen kohdelleen miestä jotenkin väärin, sillä ei kai hän muuten olisi herättänyt väkivaltaisia ajatuksia niin rauhallisessa ihmisessä.

Niin viehättäviä kuin talon kurtisaanit olivatkin, jokainen vieras, oli hän kiinalainen tai länsimaalainen, toivoi tapaavansa erään nimenomaisen naisen – minun äitini. Parvekkeen tähystyspaikalta oli helppo havaita äiti runsaine, ruskeine kiharoineen, jotka ryöppyilivät valtoimenaan olkapäille. Omat hiukseni olivat hyvin samanlaiset, vain tummemmat. Äidin ihossa oli tumma sävy. Hän kertoi ylpeänä ihmisille, että hänen suonissaan virtasi pisara tai pari bombaylaista verta. Kukaan ei olisi voinut rehellisesti sanoa äitiä kauniiksi, ei kiinalainen eikä ulkomaalainen. Hänellä oli pitkä vino nenä, joka näytti siltä kuin se olisi veistetty häthätää kuorimaveitsellä. Otsa oli korkea ja leveä – ilmetty merkki älyllisestä luonteesta, sanoi Kultakyyhky. Leuka sojotti kuin tappelunhaluinen pieni nyrkki, ja poskissa oli ankaraa kulmikkuutta. Silmien värikalvot olivat tavattoman suuret, silmät olivat syvällä kuopissaan, ja niitä reunustivat tummat ripset. Silti hän oli ihmisten mielestä viehättävä, viehättävämpi kuin sellainen nainen, jolla oli säännölliset piirteet ja kasvoissa kauniit suhteet. Selityksenä oli kaikki se, mikä hänessä yhdistyi – hymy, käheä ja soinnukas ääni sekä vartalon tahallisen kiihottavat, raukeat liikkeet. Hän säkenöi. Hän hehkui. Jos mies sai osakseen äidin läpitunkevan katseen, hän lumoutui. Näin sen monta kertaa. Äiti sai miehet tuntemaan, että he merkitsivät hänelle jotakin erityistä.

Hän oli verraton myös tyyliältään. Vaatteensa hän oli itse nerokkaasti suunnitellut. Oma suosikkini oli orvokinsininen puku, jonka lähes läpikuultava silkkiorganza hulmahteli vaaleanpunaisen tussah-silkin päällä. Pukuun oli kirjottu pikkuruisia viiniköynnöksenlehtiä. Köynnöksen latva päättyi rintojen kohdalla vaaleanpunaisiin ruusunnappuihin, ja jos kuvitteli, että ruusutkin olivat silkkiä, oli vain puolittain oikeassa, sillä toinen niistä oli oikea ruusu, joka varisti terälehtensä ja leyhätteli tuoksuaan, kun ilta vaihtui yöksi.

Seurasin parvekkeelta, kun hän kierteli salongissa, ja näin, miten puvun laahus suhahteli hänen perässään ja miehet ihailivat hänen menoaan. Näin, miten hän taivutti kasvonsa yhteen suuntaan puhuakseen kiinalais miehelle, sitten toiseen puhuakseen länsimaalaiselle. Panin merkille, miten etuoikeutetuksi kukin mies tunsu itsensä, kun juuri hänet oli valittu huomion kohteeksi. Kaikki miehet halusivat äidistä samaa. Hänen *quanxiaan*, kuten kiinalaiset sanoivat, hänen vaikutusvaltaisia suhteitaan, kuten länsimaalaiset sanoivat. Hän nimittäin tunsu monia erittäin vaikutusvaltaisia ja menestyneitä miehiä, sekä länsimaalaisia että kiinalaisia, niin Shanghaissa, Kantonissa, Macaossa kuin Hongkongissa. Hän tun-

si heidän liiketoimensa ja tiesi, mihin heillä oli mahdollisuuksia, mihin ei. Hänen vetovoimanaan oli kyky saattaa miehet ja mahdollisuudet yhteen ja hankkia heille voittoja.

Muiden kurtisaanitalojen kateelliset madamet väittivät, että äiti tunsi miehet ja heidän salaisuutensa, koska makasi jokaisen kanssa, satojen miesten kanssa, joilla kaikilla oli erisävyinen iho. Ellei, niin sitten hän kiristi heitä otettuaan ensin selville, millä laittomilla keinoilla he olivat rahansa hankkineet. Mahdollista oli kuulemma sekin, että hän huumasi heidät joka yö. Kuka sen tiesi, mitä häneltä oli vaadittu, ennen kuin miehet olivat paljastaneet hänelle hänen tarvitsemansa tiedot?

Todellinen syy hänen menestykseensä liittyi paljolti Kultakyyhkyn. Äiti puhui siitä monta, monta kertaa, mutta niin kautta rantain, että sain koottua vain pieniä palasia, jotka erikseen tuntuivat liian mielikuvituksellisilta ollakseen totta. Äiti ja Kultakyyhky olivat tietävästi tavanneet kymmenisen vuotta sitten asuessaan samassa talossa East Floral Alleylla. Ensin Kultakyyhky perusti teehuoneen kiinalaisille merimiehille. Sitten äiti perusti pubin merirosvoille. Kultakyyhky pani paremmaksi ja perusti entistä hienomman teehuoneen merikapteeneille, ja äiti yksityisklubin laivanomistajille, ja he jatkoivat kisaa keskenään, kunnes äiti perusti Salaisen jadepolun, ja se siitä. Kaiken sen ajan äiti oli opettanut Kultakyyhkylle englantia ja Kultakyyhky äidille kiinaa, ja he harjoittivat yhteistä rituaalia nimeltä *momo*, jollaista varkaat käyttivät varastaessaan salaisuuksia. Minulle Kultakyyhky väitti, että *momo* tarkoitti vain, että oli hiljaa. En uskonut häntä.

Joskus lähdin tähytyspaikaltani kuljeksimaan Carlotta sylissä ja puikkelehdin tummapukuisten miesten korkean labyrintin läpi. Harva minua edes huomasi. Olin ikään kuin näkymätön, paitsi palvelijoille, jotka eivät enää siinä vaiheessa, kun olin seitsemän, pelänneet minua kuin Pyörrettä vaan kohtelivat minua kuin jotain koristekasvia.

Olin liian pieni nähdäkseni miesten ryhmien ohi, mutta kuulin äidin kirkkaan äänen, milloin lähempää, milloin kauempaa, kun se tervehti jokaista asiakasta kuin kauan kadoksissa ollutta ystävää. Hän nuhteli lempeästi niitä, joita ei ollut nähnyt aikoihin, ja miehiä imarteli, että heitä oli kaivattu. Seurasin, kuinka hän ohjaili miehiä olemaan kanssaan samaa mieltä suunnilleen kaikesta, mistä puhui. Jos salongissa oli kaksi miestä, jotka olivat vastakkaista mieltä, äiti ei asettunut kummankaan puolelle, vaan esitti näkökannan, joka oli kaiken yläpuolella, ja ohjaili kuin jumalatar miesten mielipiteitä lähemmäksi toisiaan. Hän ei kääntänyt heidän

puheitaan sanasta sanaan vaan vaihtoi aikeiden, esillä olevien kysymysten ja yhteistoiminnan sävyä.

Hän antoi anteeksi myös kömmähdykset, joita tapahtui väkisinkin eri kansallisuuksien välillä. Muistan illan, jolloin seisoin äidin vieressä, kun hän esitteli brittiläisen tehtaanomistajan herra Scottin pankkiirille nimeltä herra Yang. Herra Scott alkoi siitä paikasta kertoa voitoistaan päivän hevoskilpailuissa. Pahaksi onneksi herra Yang puhui virheetöntä englantia, eikä äiti voinut muuttaa keskustelunaihetta, kun herra Scott selosti innoissaan vedonlyöntejään.

»Sen hevosen mahdollisuudet olivat kaksitoista yksi. Viimeisellä neljännesmaililla kaviot leikkasivat ilmaa, ja vauhti nopeutui tasaisesti koko matkan maaliin asti.» Hän varjosti kädellä silmiään kuin olisi vielä kerran nähnyt kilvan edessään. »Se voitti viidellä hevosenmitalla! Herra Yang, pidätkö te hevoskilpailuista?»

Herra Yang vastasi hymyttömän diplomaattisesti: »Sitä iloa minulla ei ole ollut, herra Scott, eikä ole ollut kellään muullakaan tuntemallani kiinalaisella.»

Herra Scott vastasi nopeasti: »Sitten meidän pitää mennä yhdessä. Miten olisi esimerkiksi huomenna?»

Mihin herra Yang vastasi täysin vakavana: »Kansainvälisen siirtokunnan länsimaisten lakien mukaan joutuisitte ottamaan minut sinne palvelijananne.»

Herra Scottin hymy hyytyi. Hän oli unohtanut kiellon. Hän vilkkuili hermostuneesti äitiin, joka sanoi leikillisellä äänellä: »Herra Yang, teidän pitää viedä herra Scott muureilla ympäröityyn kiinalaiseen kaupunkiin rikšakuskinanne ja hoputtaa häntä samanlaiseen vauhtiin kuin milä hänen voittoisa hevosesa juoksi. Mitta mitasta.»

Kun miehet olivat nauraneet aikansa, äiti sanoi: »Puhe vauhdista ja kiireestä toikin mieleeni, että nyt pitää toimia pikaisesti, jotta se Yokohaman kautta kulkeva laivareitti saadaan hyväksyttyä. Tunnen henkilön, josta voisi olla apua. Lähetätkö hänelle huomenna viestin?» Seuraavalla viikolla saapui kolme rahalahjaa, yksi herra Yangilta, sitäkin suurempi herra Scottilta ja kolmas byrokraatilta, joka oli voidellut tien sopimukselle ja saanut samalla valvottua omiakin etujaan.

Näin, miten äiti otti miehet valtoihinsa. He käyttäytyivät kuin rakastuneet miehet. He eivät kuitenkaan saaneet tunnustaa palavaa rakkauttaan, eivät vaikka se olisi ollut totta. Tiedettiin, että äiti ei ottaisi tunnustuksia todesta vaan temppuina, joilla miehet vilpillisesti tavoittelivat hyö-

tyä. Jos he yrittäisivät voittaa hänen sydämensä, hän karkottaisi heidät Salaisesta jadepolusta. Sen lupauksen hän rikkoi yhden miehen kanssa.

Parvekkeiden takana oli kaksi käytävää ja niiden välissä seurusteluhuone, jossa nautimme ateriamme. Pyöreän kaarioven takana oli suurempi huone, jota sanottiin perhehuoneeksi. Siellä oli kolme pöytää tuoleineen ja muutakin länsimaista kalustusta. Tässä huoneessa äiti otti vastaan räättälin tai suutarin, verovirkailijan, pankkiirin tai milloin kenetkin, jolla oli toimitettavanaan ikävystyttäviä asioita. Joskus siellä pidettiin valehäättäkurtisaanin ja hänen vakituisen suosijansa välillä, jos heillä oli sopimus vähintään kahdeksi kaudeksi. Kun huonetta ei käytetty, pilvikaunokaiset joivat joutessaan siellä teetä, pureksivat hedelmien siemeniä ja rupattelivat kosiskelijasta, jota kukaan ei huolinut, tai uudesta ravintolasta, josta sai moderneja ulkomaisia ruokia, tai päivittelivät jonkin toisen talon kurtisaanin alamäkeä. He kohtelivat toisiaan kuin sisaria, jotka olivat eri elämäntilanteittensa takia sidoksissa taloon juuri tällä kohtaa lyhyttä uraansa. He lohduttivat ja kannustivat toisiaan mutta myös kinastelivat jonninjoutavista asioista, kuten yhteisistä ruokamenoista. He kadeltivat toisiaan mutta lainailivat silti hiussolkia ja rannekoruja keskenään. Ja he kertoivat hyvin samanlaisia tarinoita siitä, kuinka heidät oli erotettu perheistään, ja yleensä kertomukset huipentuivat siihen, että kaikki itkivät yhteisymmärryksessä silmänsä punaisiksi. »Kenenkään tielle ei pitäisi tulla näin katkeraa kohtaloa», oli toistetuin lause. »Helvettiin se kurja koira», oli toinen.

Kahden suuren siiven väliseen pihaan johti käytävä, ja tuo piha käsitti kaksi neliöpihaa yhden pienemmän pihan molemmin puolin. Vasemmalla oli lounainen siipi, jossa pilvikaunokaiset asuivat. Katettu käytävä kiersi neljää seinää, ja siltä käytävältä pääsi kukin kurtisaani huoneeseensa. Arvoltaan alin kurtisaani asui huoneessa, joka oli lähimpänä käytävää, joten hänellä oli vähiten yksityisyyttä, koska muiden oli kuljettava hänen ovensa ja ikkunansa ohi päästäkseen huoneisiinsa. Korkearvoisimman kurtisaanin huone oli kauimpana käytävän päässä, mikä antoi hänelle eniten yksityisyyttä. Kukin pitkänomainen huone oli jaettu kahteen osaan. Korkean ristikkosermin jakamassa toisessa osassa kurtisaani ja hänen vieraansa nauttivat kahdenkeskisen päivällisen. Sermin toisella puolella oli budoaari. Siitä avautui ikkuna sisäpihalle, mikä sopi ihanteellisesti kuutamon katseluun. Mitä suositumpi kaunokainen oli, sitä paremmin varustettu oli huone ja sitä täydempi kosiskelijoiden ja

vakituisten suosijoiden tuomia lahjoja. Budoaarit olivat tyyliään kii-nalaisempia kuin salonki. Vakioasiakas ei halunnut joutua pohtimaan, mille divaanille oikaisisi tupakoimaan, missä tekisi tarpeensa ja missä nukkuisi sitten, kun oli ammentanut voimansa tyhjiin tai oli ammen-tamaisillaan.

Äiti, Kultakyyhky ja minä asuimme koillissiivessä. Äidillä oli erilliset huoneet siiven kahdella eri puolella. Toinen oli hänen makuuhuoneen-sa, toinen konttorinsa, jossa hän ja Kultakyyhky tapasivat ja keskusteli-vat illan vieraista. Söin äidin kanssa myöhäisen lounaan ja vietin hänen kanssaan aikaa, kun hän valmistautui makuuhuoneessaan iltaan. Se oli päiväni onnellisinta aikaa. Tuon yhden vaivaisen tunnin aikana hän ky-seli minulta, mitä olin oppinut, ja teki usein mielenkiintoisia lisähuo-mautuksia. Hän kuulusteli minua, jos hänen korviinsa oli tullut kante-luja tuhmuuksista: mitä olin tehnyt, kun yksi palvelijoista halusi tappaa itsensä, olinko ollut nenäkäs Kultakyyhkyllä ja miten olin taas onnistu-nut repimään mekkoni. Kerroin auliisti mielipiteeni uudesta kurtisaanis-ta tai uudesta hatusta, joka äidillä oli päässä, tai Carlottan tuoreimmis-ta tempuista, samoin kuin muista samantapaisista asioista, jotka olivat mielestäni tärkeitä talonpidon kannalta.

Äidillä oli vielä toinen huone konttorin vieressä. Huoneita erottivat lasiovet, joiden eteen sai suojaksi paksut verhot. Huoneen nimi oli Bu-levardi, koska sen ikkunoista avautui näkymä Nanking Roadille ja kos-ka se palveli monia tarkoituksia. Päiväsaikaan amerikkalaiset opettajat opettivat minua siellä. Mutta jos äidille tai Kultakyyhkyllä tuli vieraita kaupungin ulkopuolelta, vieras majoitettiin sinne. Joskus kävi niin, että kurtisaani osoitti joko kehnoa suunnittelukykyä tai liiallista vetovoimaa ja tilasi kaksi asiakasta samaksi yöksi. Silloin hän viihdytti toista Bule-vardissa ja toista budoaarissaan. Jos hän osasi varoa, kumpikaan asiakas ei saanut tietää hänen kaksinaamaisuudestaan.

Minun huoneeni oli itäisen siiven pohjoispuolella, ja koska se oli lä-hellä pääkäytävää, saatoin kuunnella neljän palvelustytön juoruja, kun he seisoskelivat ikkunani lähellä kulman takana ja odottelivat käskyä tuoda teetä tai hedelmiä tai kuumia pyyhkeitä. Palvellessaan kurtisaaneja tytöt näkivät heti, miten tämä menestyi uuden ihailijan kanssa. Minua jaksoi hämmästyttää, miksi kurtisaanit kuvittelivat, että tytöt olivat kuuroja.

»Olisit nähnyt hänen ilmeensä, kun sen miehen tuoma kaulakoru olikin arvoltaan vain puolet siitä mitä hän oli toivonut. Minä en kyllä ollut yl-lättynyt.»

»Hänen tilanteensa on hirveä. Kuukauden päästä hän ei enää ole täällä. Ai-ya, tyttö raukka. Liian hyvä, ei hän ansaitse tällaista kohtaloa.»

Alkuillasta vähintään yksi pilvikaunokainen johti vakituiseen suosijansa suuremmalle sisäpihalle ja puhui romanttisin sanoin luonnosta. Seisokselin polulla ja kuuntelin hyvin harjoiteltuja kuiskauksia niin usein, että osasin lausua ne ulkoa yhtä kaihoisasti kuin kurtisaanit. Kuu oli tavallisimpia aiheita.

Minun pitäisi ilahtua täysikuusta, armaani. Mutta voin pahoin, sillä kuu muistuttaa minua siitä, että velkani kasvaa ja sinun intohimosi vähenee. Miksi muuten olisit jättänyt viime aikoina lahjat antamatta? Pitääkö minun kiintymykseni palkita köyhyydellä?

Oli yksi lysti, miten avokätinen vakituinen suosija oli. Kaunokainen kinui hellittämättä lisää. Ja usein pitkämielinen asiakas huokaisi ja sanoi kurtisaanilleen, ettei tämä enää itkisi. Hän suostuisi mihin tahansa onnen reseptiin, joka tekisi valituksista lopun.

Näin se tavallisesti toimi. Kunnes yhtenä iltana kuulin riemukseni, että tytön suosija sanoi: »Jos sinä saisit pitää pääsi, täysikuu olisi joka ikinen päivä. Älä enää ikinä ahdistele minua tuollaisilla kuuhöpötyksillä.»

Aamupäivällä kuulin tyttöjen puhuvan sisäpihalla keskenään.

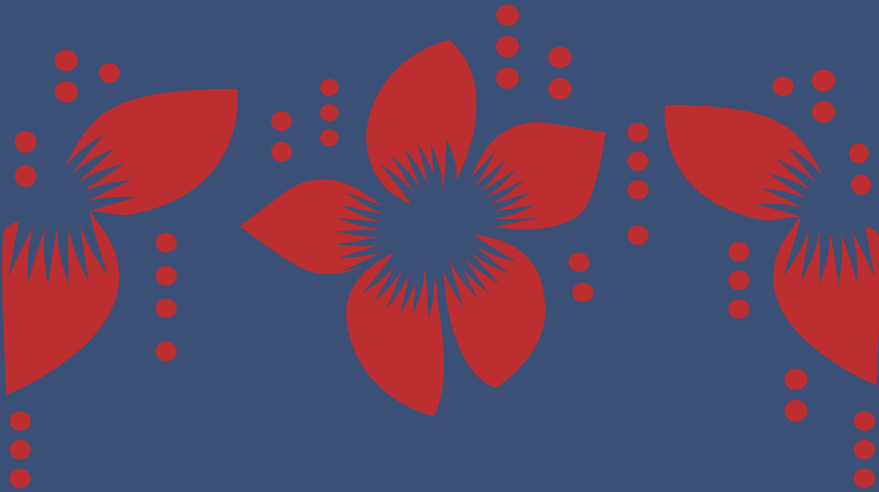
»Se kitupiikki oli olevinaan kuuro.»

»Suostui tuosta vain. Olisinpa älynnyt pyytää jo kuukausia sitten.»

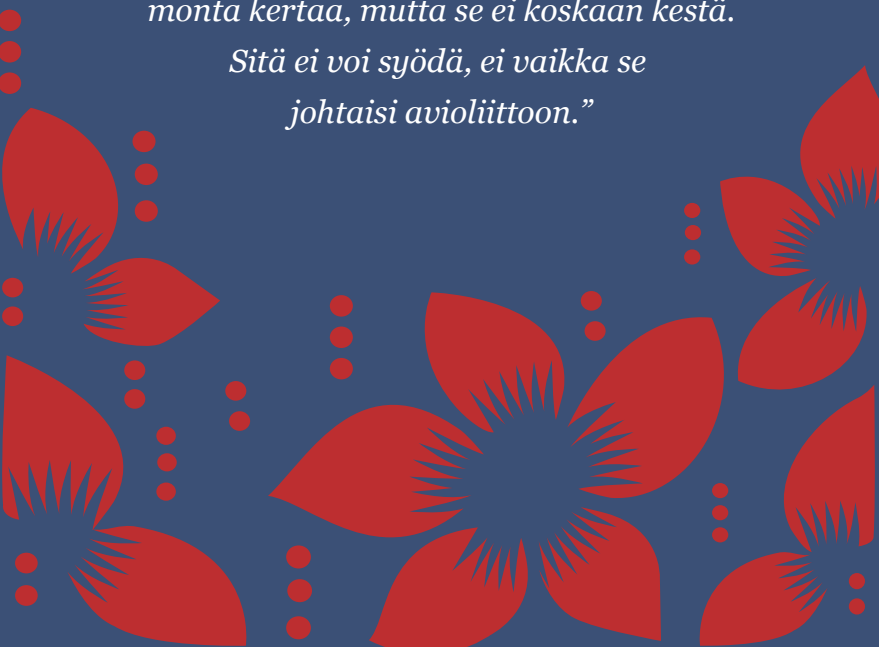
»Hänen rakkautensa on aitoa. Hän sanoi, että olen erilainen kuin muut kukkaiskaunokaiset.»

Päivänvalossa he näkivät kaikenlaisia merkkejä taivaalla. Miten vaihtelevaisia olivat pilvet, niin kuin oli kohtalokin. He näkivät pahaenteisiä merkkejä taivaan poikki kulkevista ohuen ohuista juovista, kun tajusivat, miten kaukana ne olivat. He ilahtuivat, kun pilvet olivat pulleita kuin lapsenpyllyt, ja säikähtivät, kun pienokaiset kellahtivat nurin ja näyttivät mustan masunsa. Niin moni pilvikaunokainen oli nähnyt kohtalonsa muuttuvan yhdessä päivässä. Vanhemmat kukkaissisaret olivat varoitaneet, että suosio kesti yhtä kauan kuin tietty hattumalli pysyi muodissa. Sitä mukaa kuin maine kasvoi, moni kuitenkin unohti varoituksen. He uskoivat olevansa se ainoa poikkeus.

Kylminä öinä raotin ikkunaa ja kuuntelin palvelustytöjen puheita. Lämpiminä öinä avasin ikkunan selälleen ja seisoin hiljaa pimeässä riskikoluukkujen takana. Carlotta istui olallani, ja kuuntelimme yhdessä, kun palvelustyöt kertoivat, mitä kaikkea kurtisaanien huoneissa tapahtui. Joskus heidän puheissaan esiintyi sanoja, joita olin kuullut pilvikau-

*”Kurtisaanina tehtäväsi on tavoitella
Neljää välttämätöntä asiaa: koruja,
huonekaluja, kausisopimusta palkkioineen
ja mukavia eläkevuosia. Unohda rakkaus.
Rakkautta tulet saamaan osaksesi
monta kertaa, mutta se ei koskaan kestä.
Sitä ei voi syödä, ei vaikka se
johtaisi avioliittoon.”*

9 789510 406038 >

ISBN 978-951-0-40603-8 KL 84.2 WWW.WSOY.FI

PÄÄLLYS SANNA-REETA MEILAHTI